

FAKULTATIVNI PREDMET

TURISTIČKI ODGOJ I ZANIMLJIVA GEOGRAFIJA

1. ODREĐENJE PREDMETNOG PROGRAMA

a) Položaj, priroda i namjena predmetnog programa

Fakultativni predmet „Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ izučava se od VII do IX razreda. Oslanja se na sadržaje programa geografije i historije koji se izučavaju u osnovnoj školi. Program je usklađen i sa drugim prirodnim i društvenim predmetima koji se izučavaju u osnovnoj školi. Grupa učenika u razredu može biti heterogena.

Program je koncipiran tako, da učenicima pruži mogućnost da prošire i prodube stečena osnovna znanja, umijeća i stavove o prirodnoj i društvenoj stvarnosti savremenog svijeta, koja su osnova za nastavak daljeg obrazovanja, intelektualnog i profesionalnog napredovanja mladog čovjeka. U tom smislu fakultativni predmet „Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ treba da odgovori individualnim potrebama, interesovanjima i sposobnostima svakog učenika.

Temeljna svrha predmeta je odgoj učenika za pozitivan odnos prema turizmu i turistima. Treba da pobudi interesovanje učenika za turizam kao njihovog mogućeg budućeg ili amaterskog područja rada, te ih motiviše da steknu znanja o turizmu kroz društvene i ekonomske promjene u svom okruženju, široj okolini i državi, te za razumijevanje, ishrane i smisleno iskorištavanje naše prirodne i kulturne baštine, koji su oblikovali naš identitet i prepoznatljivost. Turizam nije jedno stručno zanimanje, tako da je u osnovi predmet integriran geografski, etnološki, historijski, društveni i ekonomski aspekt turizma.

Predmet povezuje i nadograđuje znanje, koje su učenici stekli u drugim predmetima i aktivnostima, posebno u geografiji, historiji, maternjem i stranom jeziku, ručnom radu, likovnom i muzičkom obrazovanju, sportu, nauci i tehnologiji i vannastavnim aktivnostima, posebno ukoliko je zastupljena turistička sekcija. Sadržaj programa podsticat će kod učenika radoznalost, samostalnost, želju za otkrivanjem novog i do danas neotkrivenog i nepoznatog, dalje razvijanje sklonosti i interesovanja u geografskoj nauci, kao i uopšte logičkom i apstraktnom mišljenju.

Dakle, namjena fakultativnog predmeta „Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ je:

- proširivanje i produblјivanje stečenih osnovnih znanja i sposobnosti/vještina;
- formiranje novih znanja i umijeća koja nisu obuhvaćena redovnim sadržajem;
- sticanje primjenljivih znanja;
- podrška razvoju talentovanih učenika;
- pripremanje učenika za nastavak obrazovanja i izbor buduće profesije.

„Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ se izučava od VII do IX razreda sa jednim časom sedmično (35+35+35) . Program je rađen za 35 sedmica.

2. OPĆI CILJEVI

Cilj učenja fakultativnog predmeta „Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ je da učenici:

- razumiju pojave i procese u geografskom omotaču Zemlje (kroz njihove karakteristične primjere i uzročno-posljedične veze);
- razumiju zakonomjernost razvoja geografske sredine kao rezultata djelovanja prirodnih pojava, procesa i čovjeka;
- usvoje nova i prošire stečena znanja, sposobnosti/vještine, stavove o prirodno-geografskim i društveno-geografskim procesima i pojavama na lokalnom, regionalnom i planetarnom nivou i njihov međusobni uticaj;
- razumiju strukture, procese, posebnosti, različitih regiona u okviru globalnog sistema;
- prošire i prodube znanja o tome kako žive i rade ljudi u različitim okruženjima u svijetu, upoznaju bogatstvo razlika naroda na Zemlji i njihov doprinos razvitku savremene civilizacije i uče da razumiju i cijene druge zemlje, narode i njihovu kulturu;
- razvijaju toleranciju, poštovanje, pripadnost multietničkom, multijezičkom, multikulturalnom... svijetu;
- razvijaju sposobnost posmatranja, logičkog zaključivanja, uopštavanja, uočavanja uzročno-posljedičnih veza;
- razvijaju sposobnost za izvođenje jednostavnih istraživanja;
- razvijaju logičko i apstraktno mišljenje, kritički stav u mišljenju;
- stiču znanje o prirodnim resursima, njihovoj ograničenosti i održivom korištenju;
- razvijaju stavove o preventivi, zaštiti i unapređivanju životne sredine;
- razvijaju sposobnost za samostalno obrazovanje uz korišćenje različitih izvora znanja; razvijaju svijest o vlastitim znanjima i sposobnostima i daljoj profesionalnoj orijentaciji;
- kroz primjere domaćeg okruženja uče o promjenama u turizmu kao razvojnoj pojavi, društvenih i ekonomskih kretanja, značajnih za razvoj Bosne i Hercegovine,
- upoznaju sa osnovama razvoja turizma u domaćem okruženju (regiji) i Bosni i Hercegovini,
- razumiju i vrednuju prirodne, društvene, ekonomske i političke osnove za razvoj turizma, posebno prirodnog i kulturnog nasljeđa u domaćem okruženju, Bosni i Hercegovini i sa ovim stiču samopouzdanje i razvijaju patriotizam,
- otkriju i procjene osobenosti života u okruženju i regiji koji mogu obogatiti spoznaju turista i samih učenika,
- uključe u turistički život kraja i pri tome uče o ljudima i institucijama, koje se bave turizmom i žive od njega,
- uče o turističkim zanimanjima i mogućnostima zapošljavanja u turističkoj djelatnosti, te razvijaju sposobnosti za obavljanje raznih poslova u turizmu,
- uče o načinima dobijanja i razmjene informacija u turizmu i o turizmu,
- uče o aktivnostima turističkih agencija i pripremaju se za učešće u turističkoj agenciji,
- razvijaju sposobnosti kulturnog komuniciranja i javnog nastupa.

Ishodi:

Učenici treba da:

- razumiju značenje pojmova: zonalno vrijeme i časovne zone;
- znaju da objasne pojam datumske granice;

- znaju uzroke nejednakog trajanja dana i noći;
- znaju da objasne pojavu "bijelih noći";
- znaju da objasne optičke pojave - polarna svjetlost, duga, fatamorgana;
- znaju da objasne posljedice Zemljine rotacije,
- znaju da objasne pojavu zemljotresa;
- znaju istražiti i prezentovati rezultate o velikim zemljotresima i njihovim posljedicama;
- objasniti pojavu vulkana i nabrojati veće aktivne vulkane u Evropi i izvan nje;
- koriste geografsku kartu kao izvor geografskih znanja i informacija;
- znaju objasniti uticaj spoljašnjih sila na oblikovanje reljefa i prepoznati koji su to oblici;
- znaju da opišu najveće kanjone svijeta (Kolorado, Tara);
- razlikuju karakteristične oblike kraške erozije u Bosni i Hercegovini;
- prepoznaju i opisuju karakteristična naselja i stanovništvo u podnožju velikih planina;
- znaju da objasne neobične padavine;
- izvedu zaključke o uzrocima i posljedicama razornih vjetrova;
- znaju da objasne karakteristične pojave u pustinji;
- razumiju značaj oaza;
- prepoznaju i opisuju karakteristike džungle, savane, stepe, razumiju njihov značaj;
- analiziraju čovjekov odnos prema vodama;
- shvate potrebu očuvanja i zaštite voda,
- znaju da objasne specifičnosti i značaj doline velikih rijeka (Nila, Hoanghoa, Jangcekjanga, Amazona...);
- prepoznaju i analiziraju velike vodopade (Nijagarini, Viktorijini...);
- znaju da procjene uticaj čovjeka na životnu sredinu;
- analiziraju značaj šuma i ograničenost prirodnih resursa;
- objasne značaj ozonskog omotača, uzroke i posljedice njegovog oštećenja;
- prepoznaju nama neobičan životinjski svijet;
- znaju da nabroje i analiziraju neobične biljne vrste - sekvoja, eukaliptus, baobab...;
- prepoznaju drevne narode Amerike, Afrike, Australije;
- prepoznaju i opisuju karakteristična naselja,
- znaju vrednovati značaj Sueckog i Panamskog kanala;
- znaju istražiti i vrednovati u čemu je značaj najnovijih tehničko-tehnoloških otkrića;
- definisati uslove za razvoj turizma i procijeniti, da li njihov kraj ispunjava ove uslove,
- dati primjere spomenika koji su važni za domaći turizam u regiji,
- dati primjere turističkih manifestacija u regiji na osnovu naslijeđa,
- objasniti važnost sabračajne povezanosti kraja za razvoj turizma,
- na karti pokazati saobraćajnu povezanost kraja s najbližim turističkim središtem,
- argumentirati značaj uredjenja životnog okruženja za turizam,
- objasniti ulogu objekata za topli obrok i smještaj gostiju u razvoju turizma u kraju,
- objasniti pozitivne i negativne učinke turizma na život u kraju,
- pojasniti, zašto su za razvoj turizma potrebne ugodne socijalne mjere, mir, sigurnost i saradnja sa svijetom,
- vrednovati ulogu pojedinih načina oglašavanja i informisanja u turizmu,
- opisati rad turističkog društva u kraju,
- prepoznati pravilno i nepravilno vođenje ljudi u odnosu na goste,
- objasniti pojam turist,
- na primjeru iz regije opisati reljef kao uslov za razvoj turizma,

- opisati, koje podnebnne karakteristike su vazne s aspekta turistickog razvoja kraja,
- arugmentirati potrebu cistog zraka za razvoj turizma,
- opisati vaznost vode za razvoj turizma i utemeljiti potrebu za zastitu voda,
- opisati vaznost rastinja i zivotinjskog svijeta u turizmu i utemeljiti potrebu njihove zastite,
- navesti primjere spomenika koji su vazni za domaci turizam kraja,
- navesti primjere turistickih manifestacija u regiji, koje su zasnovane na naslijeđu,
- odgovoriti na osnovna pitanja turista o kraju,
- imenovati primjere domaće kuhinje,
- kulturno se ponašati za stolom.

SADRŽAJI I OPERATIVNI CILJEVI

TURISTIČKI ODGOJ I ZANIMLJIVA GEOGRAFIJA – I nivo (35 časova)

Odgojno – obrazovni ciljevi			
Sadržaj	Znanja	Sposobnosti	Vrijednosti, stavovi, ponašanja
Zemlja u vječitom kretanju			
<p>24 časovne zone; datumska granica; "bijele noći" ili polarna noć; polarna svjetlost; duga, fatamorgana; toplotni pojasevi; kalendar</p> <p>Metrika: 2 časa</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -razumjeti značenje pojmova: 24 časovne zone; datumska granica; "bijele noći" ili polarna noć; polarna svjetlost; duga, fatamorgana; kalendar; - razumjeti nejednako trajanje dana, noći, -objasniti uzroke nastanka "bijelih noći" na sjevernom polu; - objasniti optičke pojave u atmosferi: polarna svjetlost, duga, halo, fatamorgana; - razlikovati toplotne pojaseve i vrednovati njihov uticaj na život i rad ljudi; - upoznati kalendar i njegove nedostatke; - analizirati razvoj kalendara kroz historiju i objasniti zašto nema savršenog kalendara; 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - uporediti i obrazložiti različito vrijeme u odabranim mjestima koristeći kartu Svijeta (ili globus) i časovne zone; - na konkretnim primjerima objasniti nejednako trajanje dana i noći, polarni dan i polarna noć; - prepoznati na fotografiji, filmu, optičke pojave: polarnu svjetlost, dugu, - istražiti odgovarajuću literaturu, razgovarati o nastanku kalendara, njegovim nedostacima, izvode zaključke o nesavršenosti kalendara; - postavljati kviz pitanja. 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razviti stvaralačko mišljenje i kreativnost koristeći informacije; - na osnovu vlastitog znanja razgovarati o datumskoj granici; - koristeći vlastito znanje uz odgovarajući film ili tekst, razgovarati o "bijelim noćima" na sjevernom polu; - povezati naučene sadržaje sa ranijim znanjima i iskustvima; - samostalno i u timu prezentirati rezultate svojih istraživanja;
Kad zemlja zadrhti, rađanje vulkana			
<p>Etna, Vezuv, vulkani Islanda; Perikutan; Havaji, vulkanski arhipelag.</p> <p>Metrika: 3 časa</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objasniti pojavu zemljotresa i uočiti trusna područja na Zemlji i kod nas; - istražiti područja velikih zemljotresa XX vijeka i njihove posljedice; - objasniti pojavu vulkana; - nabrojati veće aktivne 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - posmatrati film o katastrofalnim zemljotresima i samostalno zaključiti o posljedicama i mjerama zaštite; - samostalno ili u grupi sakupljati i prezentovati odgovarajući materijal 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povezati prethodna znanja sa novim saznanjima i iskustvima; - putem modela i crteža objasniti pojavu vulkana; - na konkretnom primjeru analizirati

	<p>vulkane u Evropi i izvan nje;</p> <ul style="list-style-type: none"> - objanisliti pojavu gejzira, izvora vrele vode; - istražiti mogućnosti predviđanja zemljotresa i erupcija vulkana, kao i mjere koje se poduzimaju radi zaštite od isith; - objasniti da ove prirodne pojave mogu biti uzrok promjene kvaliteta životne sredine. 	<p>o katastrofalnij zemljotresima na Balkanu;</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati karakteristične vulkane na fotografijama, filmu, - istražiti najpoznatije vulkane i ucrtati na karti Svijeta; - pronaći, pročitati i prokomentarisati tekst <i>Uspom na Vezuv</i> ili pogledati film o <i>Vezuvu</i>; 	<p>načine prevencije od zemljotresa i vulkana i isnositi sopstvene ideje;</p> <ul style="list-style-type: none"> - sakupljati odgovarajući materijal sa Interneta, iz literature, medija, na datu temu i o istom izvještavati.
--	---	--	---

Zanimljive erozivne sile i oblici

<p>Veliki kanjon Kolorada; kanjon rijeke Tare; Mamutova pećina; Postojnska jama; hercegovački "ljuti" krš; delte; Marijanski rov/brazda/jarak; Lavine, ledeni bregovi.</p> <p>Metrika: 3 časa</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - objasniti uticaj spoljašnjih sila na oblikovanje reljefa i prepoznati koji su to oblici; - upoznati najveće kanjone svijeta (Kolorado, rijeka Tara); - locirati na karti karakteristične delte; - upoznati zanimljive oblike krške erozije (Mamutova pećina, jama Postojna, Vjetrenica, ...); - imenovati karakteristične oblike krške erozije u Bosni i Hercegovini; - objasniti pojavu lavina, ledenih bregova; - posmatrati i uočavati karakteristične erozivne oblike svog kraja. 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati na fotografiji, filmu, video zapisu neobične erozivne oblike, izvesti zaključke o vanjskim silama koje su ih formirale; - koristeći fotografije, film, odgovarajući tekst o kanjonu Kolorada, rijeke Tare, uočiti neke specifičnosti bitne za njih i o tome razgovarati; - posmatrati, fotografisati, opisati, istražiti karakteristične oblike erozije u Bosni i Hercegovini ; - pokazati na fizičkoj karti Svijeta najveće nadmorske visine i dubine na Zemlji; - na osnovu fotografija, filma, odgovarajućeg tekstualnog materijala, objašnjavati pojavu lavina, ledenih bregova, otkrivajući uzročno-posljedične veze. 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - povezati prethodna znanja i iskustva sa novim saznanjima; - pokazati interes za gledanje filmova o reljefu morskog dna; - pokazati istraživačke sposobnosti; - pokazati odgovornost prema radu;
---	--	--	---

Na najvišim planinama svijeta

<p>Himalaji - Mont Everest; Pamir, Andi, Kordiljeri; Alpi - Mon Blan; Kilimandžaro -Kibo.</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisati osvajanje Himalaja i Alpa; - opisati karakteristična naselja i stanovništvo u podnožju Himalaja; - prepoznati na vizuelnim materijalima Ande, Kordiljere, Pamir, 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - voditi razgovor o osvajanju najvećih vrhova Himalaja, Alpa na osnovu tekstova, filma, video zapisa; - uz korišćenje fotografije, filma, video zapisa prepoznati i opisati karakteristična naselja i 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pokazati istraživačke sposobnosti; - pokazati odgovornost prema radu; - povezati prethodna znanja sa novim iskustvima; - istražiti načine života u podnožju velikih planina i
---	---	---	---

<p>Metrika: 3 časa</p>	<p>Kilimandžaro; - kroz primjere objasniti pojavu kretanje lednika; i lavina;</p>	<p>stanovništvo u podnožju Himalaja, Anda, Kordiljere, Kilamandžaro... i izvesti zaključke o uslovima života; - čitati i razgovarati o tekstu <i>Prvo penjanje na Mon Blan</i> (različiti izvori informacija); - samostalno ili u grupi sakupljaju odgovarajući materijal i rade foto-albume, panoje na temu najviših planina na svijetu.</p>	<p>uporediti u odnosu na druge visinske razlike; - izvesti zaključke o značaju gorske službe za spašavanje ljudi i životinja;</p>
Vrijeme nikad isto			
<p>Polovi hladnoće i toplote; ciklon, tajfun, uragan, orkan, El Ninjo; monsun; neobične padavine.</p> <p>Metrika: 3 časa</p>	<p>Učenici će: - razlikovati polove hladnoće i toplote; - objasniti strukturu atmosfere (od tla do bezvazdušnog prostora); - razlikovati karakteristične vjetrove, ciklone (tajfun, uragan, El Ninjo, monsun); - upoznati neobične padavine; - upoznati načine predviđanja vremena.</p>	<p>Učenici će: - čitati i analizirati tekst <i>Polovi hladnoće i toplote</i> (različiti izvori informacija), i izvesti zaključke o uzrocima; - koristeći odgovarajuće podatke na karti Svijeta pronaći i pokazati najtoplije i najhladnije predjele na Zemlji; - posmatrati i komentarisati film o rušilačkom vjetru El Ninjo, Izvesti zaključke o uzrocima, posljedicama, mjerama zaštite; - na konkretnom primjeru objasniti značaj monsuna; - čitati tekst o neobičnim kišama, pronaći uzročno-posljedične veze;</p>	<p>Učenici će: - istražiti pojavu "pijavica" u Evropi; - na osnovu vlastitog iskustva razgovarati o načinima zaštite od elementarnih nepogoda;</p>
Od prašuma do pustinja			
<p>Oaza; fatamorgana; "pijesak pjevač"; džungla, Amazonija; savana, stepa.</p> <p>Metrika: 4 časa</p>	<p>Učenici će: - klasifikovati pustinje prema načinu postanka; - upoznati karakteristične pojave u pustinji; - opisati uslove života u oazi; - objasniti karakteristike džungle, savane, stepe i procijeniti njihovo značaj; - odrediti mjesta uzgajanja određenih tropskih kultura (kokos, datula, papaja, guajavo, ananas, atunos, banane...) uz pomoć atlasa.</p>	<p>Učenici će: - koristeći vlastito znanje, odgovarajući film, fotografije, video zapise opisati pustinje i oaze te donose, zaključke o uslovima za život; - čitati odgovarajući tekst o neobičnim pustinjskim pojavama, voditi razgovor o njima, te pronaći uzroke;; - posmatrati film o Amazoniji, čitati tekst <i>"Zeleni pakao" Amazonije</i></p>	<p>Učenici će: - istražiti pozitivan i negativan uticaj čovjeka (širenje pustinje, kultivisanje pustinje); - raditi projektne radove na datu temu. - prezentirati rezultate projektnog rada u školskom holu, - pokazati odgovornost prema radu;</p>

		(različiti izvori informacija), samostalno dati mišljenje o značaju, te procijeniti uslove za život; - samostalo ili u grupi sakupljati, klasifikovati, analizirati i prezentovati geografske informacije na datu temu;	
Okeani i mora, nepregledne plave njive			
- Svjetski okean; morske struje; plima, oseka; Lofotska ostrva. Metrika: 3 časa	Učenici će: - ocjeniti morska bogatstva; - razlikovati morske struje i procijeniti njihov značaj; - objasniti plimu i oseku (morske dobi ili morske mijene) i procijeniti njihov značaj; - vrednovati čovjekov odnos prema vodama.	Učenici će: - analizirati tekst - <i>Sa lovcima na kitove, Ribarenje oko Lofotskih ostrva</i> (različiti izvori informacija); - na karti prate puteve morskih struja i analiziraju njihov značaj; - na osnovu odgovarajućeg materijala, vlastitog zapažanja, uporediti plimu i oseku na različitim obalama, dati mišljenje i navesti primjere o mogućnostima iskorištavanja;	Učenici će: - navesti morska bogatstva i dati mišljenja o mogućnostima iskorištavanja; - povezati naučene sadržaje sa ranijim znanjima i iskustvima; - uraditi referat ili seminarski rad na temu odnos čovjeka prema vodama. -
Obalama i vodama rijeka			
Rajna, Dunav, Nil; Hoangho, Jangcekjang; Amazon; Nijagara; Zambezi; Volga; Misisipi sa Misurijem; sibirske rijeke. Metrika: 2 časa	Učenici će: - vrednovati plovidbeni značaj Rajne i Dunava; - analizirati i vrednovati značaj doline Nila, Hoanghoa i Jangcekjanga; - uočiti specifičnost Amazona; - prikupiti informacije o vodopodima (Nijagarini, Viktorijini, Andeoski...); - procijeniti značaj Volge, Misisipija sa Misurijem...; - vrednovati sibirske rijeke i procijeniti mogućnosti iskorištavanja;	Učenici će: - rade projektni zadatak na temu značaj dolina velikih rijeka (Rajne, Dunava, Nila, Hoanghoa i Jangcekjanga ...); - na osnovu odgovarajućeg materijala izvesti zaključke o načinu iskorištavanja navedenih rijeka i odnosa čovjeka prema njima; - samostalno ili u timu sakupljati, klasifikovati, analizirati odgovarajući materijal sa Interneta, iz literature na datu temu, napisati izvještaj i isti prezentovati;	Učenici će: - povezati prethodna znanja sa novim saznanjima; - kreativno uraditi foto-albume, pano, male turističke prospekte; - postavljati kviz pitanja.
Zagađenost ne zna za granice			
Ozonski omotač; kisele kiše; održivi razvoj; ekološka država.	Učenici će: - procijeniti uticaj čovjeka na stanje životne sredine (vazduh, voda, šume, tlo...); - objasniti značaj ozonskog omotača za živi svijet na Zemlji, kao i uzroke i posljedice njegovog	Učenici će: - kroz istraživački rad sakupljati, klasifikovati, analizirati i prezentovati odgovarajući materijal na temu, prirodne sredine i čovjeka, održivog razvoja,;	Učenici će: - T-tabelom razvrstati uzroke i posljedice kiselih kiša; - povezati prethodna znanja i iskustva sa novim saznanjima; - samostalno ili u grupi, uz pomoć odgovarajućih

<p>Metrika: 3 časa</p>	<p>oštećenja;</p> <ul style="list-style-type: none"> - prepoznati štetne uticaje u biosferi i znaju načine zaštite i unapređenja; - analizirati i izvesti zaključak o značaju šuma te ograničenosti prirodnih resursa na Zemlji; - kritički argumentirati odnos tehnološkog razvoja prema prirodi; - opravdati prirodni i ekonomski smisao ekološkog razvoja Bosne i Hercegovine; 	<ul style="list-style-type: none"> - čitati konkretne tekstove - <i>Šume, pluća Zemlje, Kisele kiše, Naša planeta mora ostati zelena</i> (različiti izvori informacija), diskutovati i izvesti zaključke o istim; 	<p>parametara, izraditi tabele štetnih uticaja u biosferi, dati mišljenje o mjerama zaštite;</p> <ul style="list-style-type: none"> - izraditi albume, postere, zidne novine na temu <i>Ekološka država – Bosna i Hercegovina</i> - izraditi panoje sa porukama zaštite prirode.
------------------------	---	--	--

Neobičan biljni i životinjski svijet

<p>Egzotične životinje Afrike; Anakonda, kengur, kivi, irvas, sibirski tigar, pingvin; Jeloustonski nacionalni park; sekvoja, eukaliptus, baobab, pirinač, pamuk, kafa.</p> <p>Metrika: 3 časa</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - pronaći informacije o egzotičnim životinjama Afrike; - prepoznati nama neobičan životinjski svijet (anakonda, kengur, sibirski tigar, irvas, pingvin, ptica kivi...); - upoznati rekorde u životinjskom svijetu (najbrži-najsporiji, najveći-najmanji...); - identifikovati i opisati biljni i životinjski svijet Jelouston parka; - nabrojati i analizirati nama neobične biljne vrste (sekvoja, eukaliptus, baobab...); - vrednovati značaj pamuka, riže, kafe...; - analizirati sličnosti i razlike nama neobičnog svijeta Arktika i Antarktika; 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - posmatrati i razgovarati o filmu životinjski svijet Afrike ; - prikupljati odgovarajući materijal, (slikovni, tekstualni) o zanimljivom životinjskom svijetu, i isti prezentovati; - na osnovu određenog materijala opisati i izvesti zaključke o posebnosti Jeloustona; - koristeći odgovarajuće podatke izraditi tabele rekordera biljnog i životinjskog carstva; - samostalno ili u grupi dati mišljenje o značaju riže, pamuka, kafe; - posmatrati i diskutovati o filmu na temu čudesnog svijeta Arktika i Antarktika,; 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - se odgovorno odnositi prema biljkama i životinjama – navodeći mjere zaštite; - povezati prethodna znanja sa novim saznanjima; - uraditi foto-albume, panoje nama neobičnog životinjskog svijeta; - prikupljati, selektirati, analizirati, koristiti odgovarajući materijal sa Interneta, i iz popularne literature,;
--	--	--	--

Susret sa rijetkim stanovnicima Zemlje

<p>Eskimi; Maje, Inke, Asteci; Indijanci; Pigmeji, Bušmani, Tuarezi; Aboridžini</p> <p>Metrika: 2 časa</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - opisati način života Eskima, kao rijetkih stanovnika sjevera; - uočiti razlike među drevnim narodima Amerike, Afrike, i Australije (Amerika: Maje, Inke, Asteci, Indijance; - Afrike: Pigmeje, Bušmane, Tuarege; - Australija: Aboridžini); - objasniti način života navedenih stanovništva; 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - na osnovu odgovarajućih filmova, tekstova, izvesti zaključke o životu i radu Eskima u uslovima hladne polarne klime; - kroz istraživački rad sakupljati, klasifikovati, analizirati i prezentovati odgovarajući materijal na temu drevni narodi Amerike, Afrike i Australije; 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - razumije da predrasude mogu negativno uticati na međuljudske odnose. - diskutovati na temu stereotipa o pojedinim narodima, etničkim, vjerskim zajednicama; - samostalno ili u grupi istražiti i prezentovati;
--	---	---	---

Neobična naselja			
Murmansk, Tula, Noriljsk; Potosi, La Paz, Katmandu; Venecija, Njujork, Jerusalem, Pariz, Rio de Žaneiro, Singapur. Metrika: 2 časa	Učenici će: - razlikovati smještaj stanovništva od prirodnih skloništa do megalopolisa; - locirati i imenovati najsjevernija naselja na Zemlji (Murmansk, Tula, Noriljsk); - dati primjere naselja na "orlovim visinama" (u Andima, Tibetu); - prepoznati karakteristična naselja (Venecija, Pariz, Jerusalem, Njujork, Rio de Ženeiro, Singapur...).	Učenici će: - čitati, komentarisati tekstove i dati svoje mišljenje o uslovima života u najsjevernijim naseljima na Zemlji; - na karti Svijeta pronaći najsjevernija i najviša naselja na Zemlji; - istražujiti i napraviti izložbu karakterističnih naselja, npr. Venecija, Jerusalem, Njujork, Pariz, Rio, Singapur;	Učenici će: - uporediti ljudska staništa od prirodnih skloništa do megalopolisa; i dati svoje mišljenje; - koristeći odgovarajući materijal izvesti zaključke o životu i radu stanovništva u najvišim i najsjevernijim naseljima na Zemlji; - izraditi male turističke prospekte
Građevinski gorostasi i otkrića koja su oplemenila svijet			
Tuneli u Alpima; Lamanš; Golden Gejt; mostovi Japana; Suecki kanal; Panamski kanal. Metrika: 2 časa	Učenici će: - vrednovati značaj tunela ispod Alpa, Lamanša; - pronaći i objasniti u čemu je značaj najdužih mostova na svijetu; - vrednovati značaj Sueckog i Panamskog kanala; - vrednovati najnovija tehničko-tehnološka otkrića.	Učenici će: - prikupiti fotografije, o najdužim, mostovima na svijetu; - na osnovu posmatranog filma izvesti zaključke o Panamskom i Sueckom kanalu; - istražiti tehnička čuda Japana;	Učenici će: - koristeći prethodna znanja uz odgovarajući film ili tekst samostalno procijeniti značaj tunela ispod Alpa, Lamanša; - sakupljati podatke sa Interneta, iz medija o najnovijim tehničko-tehnološkim otkrićima i o istom izvještavati; - samostalno prosuđivati;

TURISTIČKI ODGOJ I ZANIMLJIVA GEOGRAFIJA – II nivo (35 časova)

Odgojno – obrazovni ciljevi			
Sadržaj	Znanja	Sposobnosti	Vrijednosti, stavovi, ponašanja
TURIZAM I NJEGOV RAZVOJ			
UVOD U TURIZAM Metrika: 3 časa	Učenici će: - definisati osnovne pojmove o turizmu: turizam, turist, putnik, izletnik, ljetovalište, planinar, alpinista, gost-ugostitelj; - imenovati i opisati vrste i oblike turizma;	Učenici će: - analizirati i povezati osnovne pojmove o turizmu kroz primjere iz života; - povezati vrste i oblike turizma, iz kojih su se razvili: kulturni, vjerski, zdravstveni, primorski, kongresni, omladinski, sportski, planinarski, eko-turizam, seoski turizam;	Učenici će: - razgovorati o svojim turističkim putovanjima kroz igru uloga; - pretražiti i pregledati prospekte putovanja ili proučiti turističku kartu u odnosu na vrstu i oblik turizma;
Kulinarska kultura i kultura gostoljubivosti Metrika: 4 časa	Učenici će: - opisati i ilustrirati kulinarsku kulturu i kulturu gostoljubivosti: kultura ishrane, pića, nacionalna jela, gostoljubivost;	Učenici će: - pripremati i podesiti ambijent za različite prigode; - istražiti načine serviranja povodom različitih prigoda;	Učenici će: - se pristojno ponašati za stolom tokom gustacije ; - istražiti tradicionalnu gostoljubivost ljudi svog područja;

	- objasniti pravila serviranja jela;	-učestvuju u kuhanju domaćih jela prema receptu i serviranju istih; -igraju uloge dobrodošlice gostiju;	
Transport i komunikacija u turizmu. Značaj i vrsta saobraćajnih veza. Komunikacione veze.	Učenici će: -nabrojati i objasniti pojmove transporta i komunikacije u turizmu; - identifikovati i procijeniti podobnost saobraćajne povezanosti svog kraja sa drugim krajevima. -objasniti značaj saobraćajne povezanosti kraja i države za razvoj turizma;	Učenici će: -pokazati na karti saobraćajne veze svog kraja sa najbližim turističkim centrima; -izvršiti selekciju transporta i komunikacije u turizmu prema pojmovima: saobraćaj (cestovna, željeznička, vazdušna i vodena mrežna povezanost), stanice, aerodrom, (zanimanja u oblasti saobraćaja), turističko oglašavanje i informisanje, turističke informacije na internetu;	Učenici će: - posjetiti autobusku, željezničku stanicu, (aerodrom) i ocjeniti sa aspekta turista (čekaonicu: vrijeme rada, opremu, čistoću, uslugu, vozni red, itd.) - primjeniti kao projektni rad i istraživačke aktivnosti;
Komunalna opremljenost	Učenici će: - objasniti značaj urednog životnog okruženja za turizam; -nabrojati šta čini komunalnu opremljenost (vodovod, kanalizacija, odvoz smeća, zelenilo, parkinzi, hortikultura, divlje deponije smeća, odlagališta smeća);	Učenici će: -pregledati uređenost školske okoline i napraviti izveštaj ili plakat;	Učenici će: -posjetiti službenike, koji se brinu za uređenje životne sredine i pokazati interes za probleme svog kraja;
Turizam i ugostiteljski objekti i oprema	Učenici će: - nabrajati, opisati vrste i procijeniti po kvalitetu smještajne objekte i objekte za ishranu svog kraja; - objasniti ulogu ugostiteljskih objekata za razvoj turizma u svom kraju; -analizirati i klasifikovati: restorane (restoran, bife, bar, kafić, picerija, hotel, pansion, motel, domovi, kamp, bungalov, turistično naselje; planinska kuća; seosko domaćinstvo, etno-selo, vinski podrum, vinarija, vinograd, vinski put; sportska igrališta, bazeni;	Učenici će: - odrediti turističke objekte u kraju ili najbliže turističke destinacije i ucrtati u kartu; -posmatrati hotel, pansion, motel, seoski turizam, te pronaći razlike i sačiniti tabelarni pregled i plakat; -organizirati i realizirati intervju sa ugostiteljskim osobljem i objaviti u školskim novinama;	Učenici će: -razvrstati objekte po kvalitetu; -istražiti cijene u turističkim objektima i izraditi rang najpovoljnijih ponuda; -izraditi katalog ili brošuru turističkih objekata;
Ugostiteljska i turistička zanimanja, škole	Učenici će: - procijeniti atraktivnost i zainteresovanost mladih za	Učenici će: -istražiti podatke o upisu u ugostiteljske i turističke	Učenici će: -organizovati posjetu najbližoj ugostiteljskoj i

Metrika: 2 časa	karijeru u turizmu i ugostiteljstvu; - nabrojati turističko ugostiteljska zanimanja i institucije u kojima se obrazuju ti kadrovi (škole i fakulteti);	škole u regionu i u Bosni i Hercegovini; - organizovati posjetu hotelu i razgovarati sa zaposlenima o prednostima i nedostacima karijere u ugostiteljstvu;	turističkoj školi i voditi razgovor sa nastavnikom praktične obuke; -
ŽIVOTNI STANDARD KAO OSNOV RAZVOJA TURIZMA Metrika: 2 časa	Učenici će: -objasniti kako životni standard i uslovi rada utiču na razvoj turizma u 20. vijeku i danas;	Učenici će: -anketirati drugove, kada i gdje će ići na odmor, praviti tabele, i analizirati ih; - istražiti gdje su i s kim bili na ljetovanju i objaviti rezultate;	Učenici će: -voditi razgovor o plaćenom godišnjem odmoru, 8 - satnom radnom danu, regresu, masovnom turizmu, luksuznom turizmu, turizmu za mlade, ekoturizmu;
ODNOS PREMA GOSTIMA Osnovna pravila u radu sa turistima (turistički bonton) Metrika: 6 časova	Učenici će: -prepoznati pravilno i nepravilno ophođenje ugostiteljskih radnika prema gostima, u grupi, u školi; -objasniti kako razumiju geslo "Mušterija je uvijek u pravu"; -opisati lijepo ponašanje (bonton): dobrodošlica, gostoljubivost (pozdrav, prijem gosta, odjava gosta, informisanje), odnos gost – ugostitelj;	Učenici će: -igrati uloge pravila bontona simulirajući različite situacije između gosta i domaćina; -posmatrati kako konobari ili prodavci slijede pravila bontona; -anketirati turiste o gostoprimstvu i radu turističkih agencija, te predstaviti rezultate gostoprimstva u svom mjestu turističkim agencijama i institucijama vlasti;	Učenici će: - nabrojati i opravdati pravila gostoprimstva te koristiti ih u školi i van nje; -poštovati pravila lijepog ponašanja (bontona) u svakodnevnom životu; -pripremiti školski događaj i sprovesti srdačan prijem gostiju;
TURISTIČKO OGLAŠAVANJE I INFORMISANJE			
Vrste i oblici oglašavanja u turizmu Načini širenja turističkih informacija Metrika: 5 časova	Učenici će: -nabrojati vrste i oblike turističkog oglašavanja /reklamiranja i informisanja; - objasniti pojmove: turističko oglašavanje / reklama, promocija turizma; letak, brošura, plakat, razglednica, turistički vodič, turistička karta, turistička reklama ili program na radiju ili TV, turistički film, turistička tabla, smjernice;	Učenici će: - porediti prednosti pojedinih načina širenja turističkih informacija; - prikupiti, analizirati i prezentovati propagandni materijal svog kraja;	Učenici će: -uraditi prospekt, plakat, brošuru, radio oglas za svoj kraj...; -urediti oznake puta za turističke atrakcije i dati prijedloge za nove oznake i popravke dotrajalih;

TURISTIČKI ODGOJ I ZANIMLJIVA GEOGRAFIJA – III nivo (32 časa)

Odgojno – obrazovni ciljevi			
Sadržaj	Znanja	Sposobnosti	Vrijednosti, stavovi, ponašanja
<p>LOKALNI /DOMAĆI TURIZAM</p> <p style="text-align: center;">– Moj kraj</p> <p>Metrika: 3 časa</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -opisati razvoj domaćeg turizma u svom kraju; - ilustrirati historiju turizma u domaćem okruženju (regija Sjeveroistočne Bosne i Hercegovine); - identifikovati uslove koji moraju biti ispunjeni za domaći turizam u svom kraju; 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -odrediti na karti turistička područja svog kraja; -nabrojati turističke agencije u bližoj okolini; -kroz projektni rad učiti o razvoju turizma svog kraja; - procjeniti da li domaći turizam u njihovom kraju ispunjava te uslove; 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - intervjuisati članove turističkih agencija o radu istih; -organizirati učešće na sajmu domaćeg turizma; -pripremite izložbu o najljepše uređenim kućama svog kraja;
OSNOVE ZA RAZVOJ DOMAĆEG TURIZMA (REGIJE)			
<p>PRIRODNA OSNOVA ZA RAZVOJ TURIZMA U BOSNI I HERCEGOVINI</p> <p>Metrika: 7 časova</p>	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -kroz primjere iz Bosne i Hercegovine definisati reljef kao uslov za razvoj turizma; -prodiskutovati o klimi kao osnovi turizma, turistička sezona, vremenski uslovi, banjska lječilišta, zimski turizam; - ocijeniti značaj voda u regiji za razvoj domaćeg turizma (jezera, rijeke, podzemne vode, mineralni izvori i topla voda, voda za piće, zagađena voda); - opisati načine korištenja biljnog i životinjskog svijeta u turizmu (prirodni i kultivisani park-šumarstvo, staze turističkog učenja, posmatračnice ptica, divljači, lov, ribolov, lov u polju, sakupljanje šumskog i ljekovitog bilja); - ocijeniti značaj pojedinih turističkih lokaliteta za razvoj turizma (Vjeternica, vrelo Bune, vodopad Kravice i Plive, slapovi Une, Hutovo Blato, termalni izvori Ilidža...) 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> -razvrstati površine kao osnov razvoja turizma (planine, doline, obale); -analizirati i zabilježiti prirodne karakteristike bitne sa aspekta turiste; -istražiti podatke o broju sunčanih dana, snježnih padavina, vjetrovitih i poplava, ekstremnih događaja; -istražiti podatke u dokumentima o čistoći/zagađenosti vazduha i njihovoj vrijednosti sa aspekta turizma; -potražite podatke o čistoći vode u domaćem okruženju; -pripremiti pitanja za intervju u okviru posjete turističkim objektima (banje, planinski domovi, bungalovi...) kod izvođenje školskih ekskurzija; -fotografisati najinteresantnije motive i razvrstati ih po određenim karakteristikama bitnim za turizam; -pratiti i bilježiti značaj biljnog i životinjskog 	<p>Učenici će:</p> <ul style="list-style-type: none"> - prikupiti podatke o prirodnim resursima domaćeg kraja kroz proučavanje literature, razgovore i intervju, prikupljanje brošura, fotografija, razglednica i izrađuju mape - kroz izlet i rad na terenu; -argumentirano pravdati potrebu za čistim vazduhom i vodom; - kreirati tabele, grafikone i karte i na osnovu prikupljenih podataka daju prijedloge za razvoj domaćeg turizma (zainteresiranim stranama); - pronaći istražiti porijeklo nastanka naziva određenih lokaliteta; - bilježiti usmenu predaju i narodne običaje, napraviti zbirku; i postaviti izložbu; -izvoditi argumentirane stavove o potrebi zaštite biljnog i životinjskog svijeta kroz primjere iz turizma; - upoznati druge učenike o zaštiti biljaka kroz

		svijeta, kao uslova za razvoj domaćeg turizma; -izraditi plakate o zaštićenim biljkama i životinjama te ih postaviti u školi;	obilježavanje Dana nauke (škola određuje koji je to dan); - predložiti, kako mogu urediti školsku okolinu, i pri uređenju aktivno sudjelovati;
<p>DRUŠTVENA OSNOVA ZA RAZVOJ TURIZMA</p> <p>Naslijede: spomenici,muzeji, događaji, suveniri</p> <p>Metrika: 5 časova</p>	<p>Učenici će:</p> <p>-definisati koncept naslijeđa: kulturno-historijsko i prirodno naslijeđe;</p> <p>-objasniti pojmove: besplatni muzeji, muzejska zbirka, spomenik kulture, spomenik prirode, galerija, forma viva, turistički spomenik;</p> <p>-nabrojati turističke, kulturne, sportske, zabavne, muzičke manifestacije, koncerte, sajmove...;</p> <p>- navesti primjere domaćih jela i tražiti informacije, gdje ih turisti mogu probati;</p>	<p>Učenici će:</p> <p>-izraditi mapu i listu spomenika kulture u bližem i daljem okruženju;</p> <p>-prikupljati stare recepte, stare razglednice/ili fotografije, predmete i urediti kao tematsku muzejsku zbirku;</p> <p>- obaviti intervju sa starijima o običajima i upotrebi starih predmeta;</p> <p>-istražiti najinteresantnije spomenike (prikupiti tekstove i fotografije) i izraditi turističku brošuru (npr. Butmir, Ošanići, Mogorjelo, Radimlja, srednjovjekovni gradovi, Stari most, Bašćaršija, Katakombe u Jajcu, Vijećnica, Svrzina kuća...)</p>	<p>Učenici će:</p> <p>- klasifikovati spomenike značajne za razvoj domaćeg turizma u regiji;</p> <p>-usmjereno razmišljaju i razgovaraju o tome, kako da iskoriste kulturnu baštinu za razvoj turizma;</p> <p>-obići muzej, grad, galeriju, vjerske građevine, te pripremiti prezentacije za posjetioce;</p> <p>-navesti primjere turističkih atrakcija u regiji i Bosni i Hercegovini, koje su zasnovane na naslijeđu;</p> <p>-prema svojim sposobnostima učestvovati u organizaciji i izvođenju turističkih događaja svog kraja;</p> <p>- učestvovati u izradi turističkih suvenira;</p>
<p>TURIZAM KAO PRIVREDNA DJELATNOST</p> <p>Povezanost zanata, trgovine, saobraćaja, industrije i poljoprivrede sa turizmom</p> <p>Metrika: 6 časova</p>	<p>Učenici će:</p> <p>- klasifikovati i povezati zanate, trgovinu, poljoprivredu i industriju sa turizmom;</p> <p>-objasniti značaj turizma za privredu Bosne i Hercegovine;</p> <p>- opisati uticaj turizma na privredu kraja;</p>	<p>Učenici će:</p> <p>-analizirati dohodak od turizma: proizvodnja suvenira, zanati (frizer, pčelar ...), domaći turizam, međunarodni turizam, šoping turizam, broj radnih mjesta, devizni priliv, izvoz;</p> <p>-anketom identifikovati šta turisti najčešće kupuju u prodavnicama;</p> <p>-koristiti podatke ankete i napraviti tabelu za organizaciju u kraju, koja je specijalizovana za proizvode namjenjene turistima;</p> <p>-napraviti tabelu nekog poljoprivrednog dobra (firma ili domaćinstvo)</p>	<p>Učenici će:</p> <p>- grafički prikazati dohodak od turizma i koristiti podatke kroz razgovor;</p> <p>-pokazati odgovornost za izvršavanje dobijenih zadataka u grupi ili samostalno;</p> <p>-sarađivati sa kolegama u prikupljanju i obradi informacija iz različitih izvora;</p> <p>-argumentovano diskutovati o uticaju turizma na razvoj privrede;</p>

		koje opskrbljuje kraj: razvrstati njihove poljoprivredne proizvode koje prodaju;	
Uticaj turizma na privredu kraja Metrika: 3 časa	Učenici će: -procijeniti uticaj turizma na razvoj kraja (regije); -objasniti na konkretnim primjerima iz okruženja pozitivne i negativne efekte turizma na život kraja; -predložiti mjere za poboljšanje turizma u svom kraju;	Učenici će: -istražiti kako turizam utiče na blagostanje ljudi u Bosni i Hercegovini i zemljama u kojima je razvijen turizam; -istražiti razvoj turizma svog kraja zadnjih pedeset godina;	Učenici će: -na osnovu istraživanja izvoditi zaključke o sličnostima i razlikama nekada i sada u razvoju turizma; -dati primjere pozitivnih i negativnih učinaka turizma (radna mjesta, životni standard, komunalna opremljenost, podizanje cijena, zagađenost);
BRIGA ZA RAZVOJ TURIZMA			
AMATERSKI OBLICI Turistička društva PROFESIONALNI OBLICI Turistička agencija, Turistički savez Bosne i Hercegovine, Nacionalno turističko udruženje Metrika: 4 časa	Učenici će: -opisati svrhu turističkog društva i njihove zadatke; - opisati rad i zadatke profesionalnih turističkih organizacija; -navesti razlike u pojmovima amaterizam, turističko društvo, turistički savez, servisna služba, turistički informacijski centar, turistički poslovi, turistički kiosk, prodaja suvenira; -upoznati se sa mogućim oblicima amaterskih i profesionalnih aktivnosti u turizmu svog kraja ;	Učenici će: -posjetiti turističku organizaciju i voditi razgovor sa odgovornima o programu i metodama rada;	Učenici će: -istražiti načine informisanja amaterskih i profesionalnih turističkih organizacija putem interneta (web portali); -voditi razgovor o svrsi informativnog rada profesionalnih turističkih organizacija (privlačenje korisnika usluga);
TURISTIČKI VODIČI			
- izbor sadržaja i tok puta; -izvedba i analiza turističkog vođenja; Metrika: 4 časa	- objasniti osnove turističkog vođenja; - nabrojati pravila ponašanja u turističkom vodiču; -dati primjer turističkog vodiča za svoj kraj (regiju) u skladu sa svojim znanjem i sposobnostima; -odgovoriti na osnovna pitanja turista o njihovom kraju; -objasniti pojmove turistički vodič, služba za vodiče, turistički priručnik, turističke zanimljivosti,	- prikupiti informacije o strukturi turista koje će voditi; - odrediti lokaciju objekta i vrijeme posjete za vođenje jedne grupe turista, te isprobati sa kolegama dato vrijeme i lokaciju; -izvesti vođenje turista i izvršiti analizu vođstva; -vođenje grupa iz drugih škola, izvode učenici koji su dobro pripremljeni;	-poštovati pravila iz turističkog vodiča ; -prepoznati šta trebaju poboljšati u svom radu;

Didaktičko metodičke napomene

Podučavanje fakultativnog predmeta „Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ je u skladu sa općim didaktičkim principima. Nastavnik u pripremi godišnjeg plana, sadržaje i metode rada usklađuje sa sposobnostima i interesima učenika, te stepenom razvoja turizma kraja (regije). Nastavnicima se preporučuje orijentacioni broj časova po nastavnim temama, kao i sadržajima koje treba obraditi. Izbor oblika i metoda rada je slobodan.

Ciljevi nastave su dati tabelarno i razvrstani su po sadržajima. Ostvarujemo ih kroz aktivnosti učenika. Aktivnosti mogu istovremeno ostvariti više ciljeva, a isto tako jedan cilj se može ostvariti preko više različitih aktivnosti. Veze su naznačene u didaktičkim uputstvima i korelaciji među predmetima.

Sloboda i kreativnost nastavnika ispoljava će se kroz samostalno planiranje i određivanje tipova časova, izbor nastavnih metoda i oblika rada, raspored nastavnih sadržaja, izbor nastavnih sredstava i aktivnosti za svaku nastavnu temu. Primjeri aktivnosti su prijedlozi i nastavnik/ca može upotrijebiti i druge načine za ostvarivanje ciljeva. Prilikom planiranja nastavnog sadržaja, nastavnik/ca treba da vodi računa o sposobnostima i uzrastu učenika, njegovim/njenim potrebama i interesovanjima, uslovima i nastavnim sredstvima kojima škola raspolaže.

Sadržaj programa nije zamišljen kao strogo definisan, već nastavnici i učenici prema sopstvenim interesovanjima i mogućnostima mogu sami istraživati i birati karakteristične primjere. Učenje mora imati smisla za učenike. Zato, umjesto insistiranja na pamćenju činjenica, kod učenika treba razvijati sposobnost za samostalno korišćenje različitih izvora znanja, za povezivanje sopstvenih iskustava i školskog znanja, treba ih podsticati da samostalno istražuju i uče. Da bi se ostvario visok nivo postignuća, umjesto faktografije, akcenat treba da bude na učenju smislenih, međusobno povezanih sadržaja potrebnih za dalje obrazovanje i svakodnevni život.

Nastavnici treba da koriste metode i aktivnosti koje će podsticati i razvijati sposobnosti klasifikacije i sistematizacije, izdvajanje bitnog od nebitnog, kao i uočavanje važnih podataka i činjenica. Nastavnici treba da podstiču inicijativu i kreativnost učenika u pokušajima da samostalno objasne uzrok nastanka, karakteristike i neophodnost nastanka obrađenih primjera. U tom pogledu i pogrešno objašnjenje učenika je bolje, ako je sam razmišljao, od napamet naučenog tačnog objašnjenja.

Da bi se ostvario kvalitet i trajnost stečenih znanja, neophodno je ostvariti korelaciju među različitim nastavnim predmetima. Sama priroda geografije, kao nauke koja predstavlja sintezu i sponu između prirodnih i društvenih nauka, a samim tim podrazumijeva i korišćenje dostignuća drugih nauka, predstavlja idealan model za usvajanje sistema pojmova, što je jedan od osnovnih ciljeva učenja uopšte.

Ne postoji samo jedan model dobrog časa, ali postoje zahtjevi koje treba uvažavati da bi čas bio dobar. Prilikom planiranja časa, nastavnik treba da ima na umu cilj (šta treba postići časom), koji je najbolji način za to i kojim sredstvima raspolaže. Učenici treba u najvećoj mjeri da učestvuju u svakoj fazi nastave, treba im dati mogućnost da postavljaju pitanja i tragaju za odgovorima, da rade u grupama i istražuju.

Učenici će dostići više nivoa znanja, ukoliko im se pruži prilika da stečeno znanje primjenjuju u svakodnevnom životu ili da vrednuju značaj određenih pojava i procesa. Jedna od mogućih aktivnosti za podsticanje razvoja kreativnog mišljenja je argumentovana diskusija. U programu

ima dosta pogodnih tema, o kojima učenici mogu diskutovati na času. Nastavnik organizuje rad u grupama ili parovima, pruža pomoć u prikupljanju materijala, daje instrukcije u vezi sa korišćenjem prikupljenog materijala i pripremi efektne prezentacije i izvještaja o rezultatima rada. Nastavnik treba da insistira na kartografskoj pismenosti i upotrebi geografskih karata;

Sadržaji su pogodni i za realizovanje projektne nastave. Učenici mogu raditi projektne radove i po sopstvenom izboru. Pored usvajanja određenih znanja, kroz projekatsku nastavu će učenici vježbati metode i tehnike samostalnog istraživačkog rada.

Veoma je važna upotreba savremenog audio-vizuelnog materijala, video snimaka, filmova, pisanih dokumenata, statistike, priča, muzike i drugo, jer pomažu učeniku da formira slike o životu ljudi na Zemlji. Zato je važno da učenik nauči da samostalno traži, procjenjuje, prilagođava i koristi informaciju.

Poseban značaj za nastavu „Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ ima primjena kompjuterske tehnologije. Preporučuje se upotreba kompjutera sa LCD projektorom i dostupnost kompjuterskih programa za prikazivanje i obradu statističkih materijala, tematskih karata. Veoma su pogodne raznovrsni DVD sa geografskim sadržajima, a mnogo je mogućnosti za korišćenje Interneta.

Ciljeve predmeta moguće je ostvariti ukoliko učenici povežu teoriju sa praksom okruženja koje dobro poznaju i ukoliko žele aktivno učestvovati u svom ličnom razvoju. Najbolje je organizovati poučavanje na terenu. Učenici samostalno istražuju, izvode zaključke, te ih prezentuju u formi izveštaja, čime stiču sposobnosti komunikacije i javnog nastupanja.

U godišnjem programu rada odrediti lokacije, ustanove i vrijeme koje će posjetiti sa učenicima. Posjetiti ustanove: hotele, pansione, turističke agencije, sjedišta turističkih organizacija, muzeje, galerije, autobuske i željezničke stanice, i drugo.

Tokom cijele školske godine prikupljati informacije o turističkim atrakcijama kraja (regije), koje učenici žele pokazati posjetiocima kao turistički vodiči obilaskom po kraju i pripremiti kao turneju, kraću ekskurziju, izlet, na kojem će učenici pokazati svoje sposobnosti turističkog vođenja na domaćem terenu i okolini.

NAČIN PROVJERE ZNANJA I STRUČNE OSPOSOBLJENOSTI

Provjera i ocjenjivanje znanja je najvažnija i najosjetljivija faza odgojno-obrazovnog rada. Od nastavnikovog vrednovanja znanja učenika zavisi hoće li znanje ostati na nivou reprodukcije ili će učenici učiti sa razumijevanjem i znanje primjenjivati u školi i u svakodnevnom životu.

Uloga nastavnika kao procjenjivača i evaluatora u nastavnom procesu je veoma važna, a ona između ostalog obuhvata:

- ocjenjivanje i sve vrste intervencija koje daju povratnu informaciju o uspješnosti procesa učenja;
- primjenu različitih oblika ocjenjivanja i provjeravanja znanja;
- procjenjivanje i evaluiranje svih vrsta verbalnog i neverbalnog oblika ponašanja učenika prilikom rada (koji je prihvatljivo i neprihvatljivo);

- analiziranje individualnog postignuća učenika u odnosu na njihove sposobnosti, radne navike, motivaciju ...

Kvalitet provjeravanja i ocjenjivanja znanja biće na najvišem kvalitativnom nivou uz poštovanje stručnih didaktičkih principa u provjeravanju i ocjenjivanju znanja, kao što su primjena različitih načina i formi, uvažavanje individualnih razlika učenika, objektivnost, strpljivost, svrsishodnost, planiranje i javnost ocjenjivanja.

Prilikom provjeravanja i ocjenjivanja znanja (usmenog i pismenog), nastavnici treba da uzmu u obzir ciljeve: znanje, razumijevanje, analizu, sintezu, upotrebu, vrednovanje. Nastava treba da bude usmjerena na razmišljanje o načinu rješavanja problema, osposobljavanje za donošenje vlastitog izbora i odluke za date probleme. Cilj je razvijanje interesovanja i sposobnosti učenika.

Ocjenjivanje ne smije da se vezuje samo za utvrđivanje konačnih ocjena, nego se više koristi kao sredstvo praćenja toka nastavnog procesa. Ocjenjivanje treba bazirati na definisanim ishodima znanja.

Provjeravanje i ocjenjivanje znanja treba da bude usmeno i pismeno. Pismena provjera znanja treba da se obavlja na objektivnim testovima, koji pokrivaju sve nivoe zahtjevnosti. Učenike treba unaprijed upoznati sa kriterijumima ocjenjivanja. Prilikom praćenja i ocjenjivanja učenikovog rada treba uzeti u obzir i rad na terenu, vježbe, prezentacije, izradu zbirki, portfolija. Nastavnik ne procjenjuje samo formalna znanja, nego i stepen angažovanja, motivacije, oblike učešća, saradnju, odgovornost za rad, snalaženje u grupnom rješavanju zadataka, rezultate grupnog oblika rada i drugo.

Prilikom provjere znanja, učenicima treba omogućiti korišćenje odgovarajućih pomagala (različite vrste karata, slikovni materijal, grafičke prikaze...) kako bi najlakše pokazali svoje znanje.

PROFIL I STRUČNA SPREMA NASTAVNIKA

Za fakultativni predmet „Turistički odgoj i zanimljiva geografija“ u osnovnim školama osposobljeni su nastavnici koji su završili:

- četverogodišnji studij geografije - profesor geografije,
- četverogodišnji studij historije i geografije - profesor historije i geografije,
- dvogodišnji studij historije i geografije – nastavnik historije i geografije,
- dvogodišnji studij geografije – nastavnik geografije.